

EXERCITATIO
LINGUAE HEBRAICAE,

IN QUA

SACRUM GENESEOS CODICEM

REPENTE INTERPRETARI

SIBI RECIPIUNT

THOMAS GONZALEZ,

ET

FRANCISCUS BERGUIZAS

IN ARCHIGYMN. MADRID.

AD DIEM 30 JULII AN. MDCCLXXXII. MANE HORA 9^h

PATRONO

THOM. FIRM. DE ARTETA

LITTER. HEBRAIC. IN EODEM ARCH. REG. PROFES.

MADRITI.

APUD JOACHIMUM IBARRA, S. C. R. M. TYPOGRAPHUM.

SUPERIORUM PERMISSU.

EXERCITATIO
LINGVAE HEBRAICAE

IN QUA

SACRUM GENESIOS CODICEM

REPENTE INTERPRETARI

SIRI RECIPITUR

THOMAS GONNALLIUS

FRANCISCUS BERGIIUS

IN ARCHIGYMN. MADRID.

M. DCCCLXXII. MAIE HORA

ATRONO

R. M. DE ARTEA

LIT. HEBRAIC. IN COD. ARCH. REG. PROB.

MADEIRA

AND JOACHIMUS THOMAS, S. C. R. M. TYPOGRAPHUS

EXERCITIO HEBRAIC.

THOM. FIRM. DE ARTETA
AUDITURIS.

Istimus vobis, auditores amplissimi, juvenes duo, qui quod cuique vestrum, qui his nostris acroasibus interesse dignamini, codicem Geneseos aperienti se primo exhibeat caput, ex hebraeo repente interpretari sibi recipiant. Nec adeo id aride, jejune, ac tenuiter facturos confidimus, ut intra miseras, exsuccas, atque inopes grammatices hebraicae regulas sese continuisse; nec altius quid, atque sublimius cogitasse videantur. quantacumque enim mihi ratione grammatica polleas nihil aliud, prae primis in divinarum litterarum interpretatione consequaris, quam abjectum isthuc, atque humile interpretandi genus, quod humi semper repit, nec Christi servatoris mysteria, sed vesanos stultorum populorum exhibet aestus, vicissitudines,

bella , servitutes , captivitates. persaepe
 namque in Scriptura aliud verba , aliud
 res verbis expraesae significant. multa ve-
 teribus patribus in figura contigere, quae
 Spiritus sanctus non minus indicere vo-
 luit , imo multo magis , quam res ipsas
 gestas , quae verbis produntur. Et quis,
 quaeso , nescit , sacros scriptores quaedam
 conturbato , et confuso ordine scribere,
 cum propter impetum , qui ipsos agitat,
 spiritus , tum ut mysteria profanis homi-
 nibus contegant ? hinc eorum libri sca-
 tent hyperbatis , anantapodotis , aliisque
 figuris. Et quid , amabo te , proficias cum
 omni tua litterionum turba in interpre-
 tandis iis , quae in Scripturis figurate por-
 tenduntur per typos , per aenigmata , per
 allegorias , per parabolas , aliter multo in-
 telligenda , quam scripta sunt ? quid in li-
 bris prophetis , dum non solum loquen-
 tis personam latenter , et subito commu-
 tari videas , verum et eorum ad quos , vel
 de quibus sermo fit ? nunc ex persona
 Patris , nunc ex Filii , vel Spiritus sanc-
 ti ; nunc ex persona prophetae , aut alio-

rum quorumlibet ; nunc ad Israëliticam gentem , nunc ad exteras nationes , aut reges , aut mille alios. Et quis tantae demenciae , aut stoliditatis esse possit , ut humano captu assequi speret per lapidem de monte abscissum sine manibus intelligendum apud Danielem Christum de Virgine nasciturum ? et ut proprius accedam , quem tu mihi grammaticum dabis , qui ne adhibitis quidem omnibus rabinicarum fabularum machinis , se expediat ab illa Lamechi ad uxores suas oratiuncula , in cujus sensu investigando duodecimum , et decimumtertium suorum commentariorum libros frustra consumpsit Origenes ? Dicam igitur ingenue , ut mea fert et vivendi ratio , et natura : dicam fidenter , quin tamen arrogantiae id tribuendum sit , sed veritati ; non posse in exponendis divinis oraculis non allucinari , toto caelo aberrare , volitare velut umbras , ac ne summis quidem labris degustare virtutem Scripturarum , et magnitudinem donorum Dei , quicumque à misella sua grammatica arte recedere , atque eluctari non pos-

sint. quos ego, dum intra suam se pellem
contineant libenter fero, et misereor;
ast dum aliorum laboribus vafre detrac-
tum eunt, vellem esset censor aliquis, aut
dictator litterarius, qui illos ad antyciram
deportaret.

Elegimus autem hunc librum, quia in
eo nascentis mundi primordia tam nudo,
tam venusto, nullisque humanae eloquen-
tiae pigmentis fucato stylo narrantur, et
quasi ob oculos sistuntur, ut vel minimo
verbulo tota quanta est recentium, dixe-
rim verius, antiquam crambem recoquen-
tium philosophorum cosmogonia penitus
ruat, concidatque. Est praeterea hic liber
non modo universae historiae, ac solidae
sapientiae, sed verae etiam ac sacro-
sanctae nostrae religionis fulcrum, ac
fundamentum. a quonam igitur alio ini-
tia academicarum nostrarum praelectio-
num auspicaremur? Ut vero optimi, aut
ego fallor, sacras litteras interpretandi ge-
neris specimen aliquod ederemus, caput
quadragesimum nonum ejusdem libri
Κτ ποδας, insuper habita latini sermonis pro-

prietate , interpretati sumus. indignum enim jam pridem existimavi verba coelestis oraculi restringere sub regulis Donati, aut Prisciani. magisque ad verbum illud reddidissem , ni tam misere litterae hebraicae in Hispania nostra jacerent. quid autem litteras hebraicas dico ? universum sacrae Scripturae vel in vulgata interpretatione studium. ecquisnam per Deum immortalem serio Scripturis studet , ac exactam earum intelligentiam quaerit ? malunt repente fungorum instar doctores esse populi , et nitore suavium verborum aures mulcere vulgi , unaque loquacitate , mimicaque nescio qua actione oratores videri. quid si forte suas repetitum venerit grex pavonum plumas ? quid ? quid ? sed id viderint illi , quibus concredita sunt eloquia Dei. Nos certe in hac interpretatione multos hebraismos , et in singulis verbis , et in formulis loquendi retinimus , cum quia in quibusdam maxima sit emphasis , quae nullo alio idiomate possit satis commode explicari : tum quoniam ipsi Apostoli graece scribentes , sanc-

ta mater Ecclesia, et doctissimi quique interpretes iis tanquam gemmis quibusdam scripta sua exornarunt. quid? quod hoc pacto magis, magisque de universa ratione grammatica optimos hos adolescentis quivis poterit percontarier.

Saepe etiam ad Arabicam dialectum, sitientibus ipsis fontibus, recurrere coacti sumus. Hebraeam siquidem linguam nos non solum ex reliquiis biblicis, ubi ne duo quidem millia radicum supersint, sed ex universa qua late patet sua secundum characteristicam illam primaevae linguae proprietatem, qua ex omnium consonantium per triadas constante concursu circiter duodecim millia thematum radicalium conformantur, amplitudine dimetimur. omnes namque litterae, si naturae legem attendimus, omnem sedem primam nempe, secundam, vel tertiam occupare debent. utinam exoriatur quis, qui Bocharti, Golii, Pocockii, Relandi, Schultensii, aliorumque exemplo ex Arabicis divitiis (arent enim ceterae dialecti) hanc nostram linguam ditaret; des-

tructa forsā molestissima ista anomalia-
rum mole, sub qua discentium studia fa-
tiscunt, et extinguuntur; analogia linguae
hebraeae, ejusque venustas, gravitas, anti-
qua virtus tum demum fulgerent pleno die.

Denique concredita mihi jam per
quam honorificentissime hebraicas litteras
docendi provincia, illud mihi ante om-
nia injunctum videbatur, ut vel capta-
ta quavis occasiuncula, codicis hebraici
prae reliquis auctoritatem ad oculum de-
mostrarem. quocirca ut in scholasticam,
ut ita dicam, arenam descendere possent
optimae spei hi juvenes, asserere etiam
haut quaquam dubitavimus, non solum li-
bros hebraeos non fuisse à judaeis falsa-
tos, verumetiam puncta vocalia, tametsi
non semper scribendo expressa fuerint,
litteris consonantibus esse coaeva. Sanè
ultra duo jam secula tanto animorum ar-
dore, partiumque studio circa originem,
et antiquitatem punctorum disputatur in-
ter criticos, et theologos, ut quid discep-
tetur, vix constet. Inter haec non sen-
tentiā divergia, sed discidia, et acer-

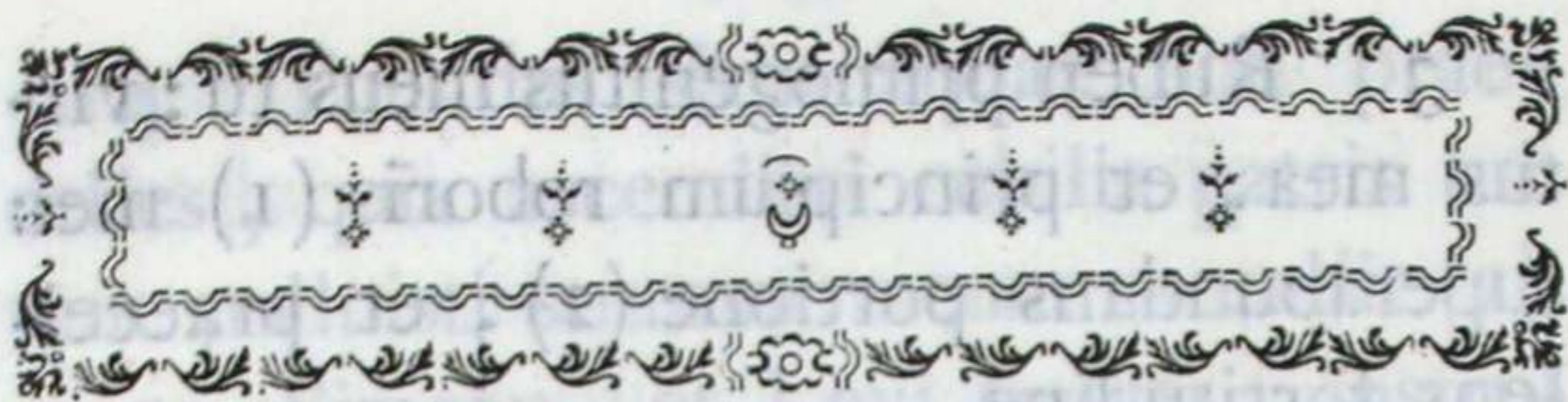

rimos conflictus placuit quibusdam doctissimorum quorundam virorum moderatio, existimantium problematicas esse hujusmodi quaestiones, relinquendumque adeo suam unicuique libertatem, si modo auctoritati sacri codicis nil derogetur. quasi tunc non problematica, ac perpetuo fluctuans deberet esse textus hebraici auctoritas, aut pedibus ire tunc non teneremur in Masclefii, Hutchinsonii, aliorumque sententiam, asserentium, Masorethas nequaquam veram sacri codicis lectionem conservasse, quin potius adhibitis suis punctulis sacram Scripturam omnino vagam, et incertam reddidisse; hebraeumque codicem per solas litteras consonantes ducem sibi esse, atque indicem; aliaque id genus, quae

Non sani esse hominis non sanus juret Orestes.

Certe ego harum vanitatum ne verbum quidem, ni viderem avidissime hodie in Gallia, et Britannia à quibusdam scriptoribus recipi: timeremque adeo, ne novitatis larva nimium nostris juvenibus sese commendarent.

INTERPRETATIO CAP. XLIX.

GENESES.

I

clamavit Jacob ad filios suos : et dixit, colligimur, et ponam vobis ob oculos quod eveniet vobis in posterioritate (1) dierum.

2 Congregamur, et audite filii Jacob, et animum advertite ad Israël patrem vestrum.

---

(1) Liceat nobis hanc vocem doctrinae cause finxisse. De cetero phrasis haec באחרית הימים non significat certum aliquod tempus, Messiae videlicet aut finis seculi, ut communi quasi consensu traditur; sed illud quod id, de quo agitur consequuturum est, sive sit ante tempus Messiae, sive post; ita ut sensus sit post haec, aut illa tempora, in posterum, postea, posthac. Igitur Jacobus hic filiis non quae sub finem oeconomiae legalis erunt ventura praedicit, sed singulis propriam terrae Cananaeae sortem praecipue assignat.

3 Ruben primogenitus meus tu : virtus mea , et principium roboris (1) mei : superabundans portione (2) , et praecellens fortitudine.

(1) רִנָּן cum robur , potentiam , vires , fortitudinem ; tum violentiam , dolorem , tristitiam , luctum significat. Hinc varia interpretationis occasio : nobis prior significatio huic loco accommodatior visa est , ita ut poëticis bis idem dicat eleganti , atque honesta metaphora.

(2) Non nemo vertit *levandam* , quae vox primigeniam radicis vim congruentius servare videtur ; significat enim partem , portionem , quam levare , ferre , tollere debebat Ruben : nolimus tamen subactas in recta latinitate aures offendere. Alludit autem hic Jacobus ad duplicem primogenitorum praerogativam , imperii nempe , et duplicis in hereditate paterna portionis , quam Rubeni ademit , nec in sequentes majores natu Simeonem , et Levi , sed in Judam , et Josephum transfert. Si cum criticis insuper habita Masorethica punctatione , distinctio hujus versus a sequenti , accentus nempe *silluk* tollatur , planior , et illustrior erit sensus ; verti enim possit tunc : *abundantia portionis , et praecellentia fortitudinis tumidus , ut aquae non excelles*. Verum nobis tametsi ingentem hanc accentuum sylvam nequaquam a Mose , et Prophetis , vel ab Esdra esse profectam , neque sensum sacrae Scripturae sine his notulis saepe impervium , plerumque ancipitem credamus ; religio tamen est absque MSS. auctoritate a vulgari lectione discedere. Si cuilibet mobili ingenio parumque subacto sacrum textum pro lubitu emendandi licentia detur , quid non audeant intemperantiores critici ? Respuimus igitur , et Car. Houbigant , qui cum Samaritanis pro פחות פחות legit , emendatio-

4 Tumidus sicut aquae non prae-
celles, quia ascendisti cubilia patris tui:
tunc polluisti stratum meum ascendit (1).

5 Simeon, et Levi fratres: instru-
menta violentiae machinationes (2) eorum.

6 In arcano eorum non veniet ani-
ma mea; in congregatione eorum non

---

nem, primasque nostro textui prae Samaritano deferimus.

(1) Abiit, evanuit, discessit, excissus est, defecit. quid-
nam? Kimjio, et Aven-Esra stratum; frigide profecto, et
aliene: aliis excellentia Ruben; argutius quam solidius:
tentarem: *tunc polluisti strata pellicis*: עלה enim in fa-
miliari, et quotidiano Arabum sermone usurpatur pro
צרה, aemula tori, pellice, aut priori matrimonio super
inducta uxore; et facile fuerit pro יצו.עי. legisse יצו.עי.

Masorethas, qui, quum antiquam linguae ditionem, et
amplitudinem in promptu non haberent, multa nobis in vide-
runt. At ut vere dicam, haut mirifice id arridet, et vix spon-
giam ut evaderet, impetravit: melioribus donent doctiores.

(2) Conventiones, pactiones. vox hebraea alibi non
extat. hinc quidam *gladii eorum*, alii *possessiones*: ju-
daeii hispani *armas*: Bib. Salmantina consentiente graeca
voce *machaerae*: quare non male vulgatus, *bellantia*, pro
gladiis: *vasa* vero pro *arma*, *instrumenta*, quod haut in-
usitatum latinis. profecto vox heb. כלי proprie significat
quidquid in usum hominum paratur: unde huic voci ex
aequo respondere latinorum instrumentum, quomodo ab
instruendo Icti. vocant omnem apparatus, quo instrui-
tur fundus, aut taberna, diffitebitur nemo, nisi qui la-
tinas litteras didicerit, ut hebraeas; has vero juxta cum
ignarissimis sciat.

adunabitur gravitas (1) mea ; quia in ira sua interfecerunt virum , et in lubedine sua subnervarunt taurum (2).

7 Execratus furor eorum quia obfirmatus (3), et ira eorum quia obduruit: dispertiam eos in Jacob , et exundare faciam eos in Israël (4).

8 Juda tu laudabunt te fratres tui: manus tua in cervice osorum tuorum: supplicabunt te filii patris tui.

9 Catulus leonis Juda , ex praeda filii

(1) Id est gloria , honor , excellentia , dignitas. quae-
nam autem? absdubio primogeniturae, ut ita dicam, prae-
rogativa, Esavo erepta , ipsique concessa.

(2) Vulgatus interpres , Symach. Aquila , Kimjius , alii
murum vertunt , quia legebant forsā שׂוֹר. nonnullis ve-
ra lectio est שׂוֹר vel שׂוֹר princeps. nobis praeter Maso-
rae auctoritatem verbum עֲקַר , quod proprie est subner-
vare , שׂוֹר bobem , taurum , legendum suadet. certe
sententia haut discrepat , quando omnes de direptione
Sichem , et caede incolarum explicant.

(3) Fortis , durus , inflexibilis. Hic iterum Carol. Houbi-
gant Samaritanam lectionem חֲבֵרָתָם , *societas eorum* prae-
fert עֲבֵרָתָם τω. verum nostra lectio textus scopo oppido
per quam congruentior.

(4) In ingressu terrae Cananaeae Levi nullam sortem
accepit , sed divisus est per omnes tribus , nec tribus
Simeon proprium funiculum consequuta est , sed in sor-
tem tribus Juda fuit recepta.

mi ascendisti : incurvavit (1) se in genua,
accubuit sicut leo , et sicut leaena (2)
quis surgere faciet eum ?

10 Non discedet virga (3) ex Juda,
et scriba (4) de-inter-pedes-ejus , usque-

---

(1) A secunda persona ad tertiam transit, quod Prophetis solemne ; sic vers. 2. de se in tertia persona loquitur, etsi prius in prima loqui coeperit, quod usitatum etiam Christo in Evangelio.

(2) Recentiores pro *leaena*, quod posuit vulgatus, reponunt *leo immanis*, et *annosus*; male : meliora illos docuissent Arabes, quibus לבא, unde לביא, mulsit colostrum, sive lac novum habuit in uberibus, necnon catulos, si latine hoc pacto loqui liceat, colostravit. unde apparet per maximam hebraeae linguae lucem affundere Arabicam, non solum circa originem verborum, vocumque notationes, et etyma, sed etiam circa veram, et nativam tam vocabulorum, quam locutionum vim, ortum, ac progressum. Quod sequitur, Leo Judae, sive Bib. Salmantina vertit; *quis excitabit eum?* alii: *quis ut hostiliter cum eo agant faciet?* accute, קום enim est surgere; hinc hostiliter agere quod et nos hispani uno verbo *levantarse* exprimimus. sed multo id quod posuimus potentius, sonantius, elegantius.

(3) Vox hebraea proprie significat virgam, baculum, vel scipionem in rectum protensum, et in acutum desinentem; cujusmodi scipionibus cum tribuum primores, et supremi populorum rectores fuerint insigniti ad tribus etiam, et summam potestatem denotandam transiit. sapienter igitur vulgatus *sceptrum* reddidit.

(4) Exsculpens, effigians; hinc dictator, legislator; princeps, rex. Samaritani pro רגליו habent רגליו optima,

ad-quia veniet Schiloh (1) et ipsi auscultatio populorum.

11 Ligans mihi (2) ad vitem asellum suum, et ad Sorekah (3) filium mihi assinae

et orationis scopo, et nexui per quam congruentissima lectione, quam tametsi in eorum etiam lingua dalet h ד , et resch ר non nihil similes sint, facilius servare potuerunt: tunc autem vertendum: *et dux de-inter vexilla ejus.*

(1) Propriè eliquans butyrum; hinc pacis et liquidissimae, ac defaecatissimae tranquillitatis auctor, sive qui turbata omnia, et confusa ad tranquillitatem pacemque revocat. uberrimus ad meditandum fons. Igitur *Schiloh* idem est ac sospitator, servator, verbo *princeps pacis*; quod intellexit etiam Hieronymus per eum *qui mittendus est*; non enim legit *schaluaaj*, sed paraphrasticos vertit. alias interpretationes nunc non moramur. Illud quovis pignore contendimus veteres, et sapientiores hebraeos per *Schiloh* regem Messiam intellexisse, et neque heic, nec alibi textum hebraeum corruptum esse; adeoque ex eo evidenter concludi jam pridem venisse Messiam.

(2) Iodh, quod vulgo a grammaticis ad elegantiam, et incertam nescio quam causam paragógicos annecti dicitur, ad affixi vim, et originem revocandum nulli dubitamus; ita tamen ut aliquando non per genitivum, sed per dativum sit explicandum. cujusmodi dativi pleonasticos additi creberrimi etiam sunt in vernacula nostra lingua, quamvis accusativi vim praesefere videantur.

(3) Genus vitis nobilissimae, ac generosissimae, cujus uvae, ajunt, carent acinis. nobis de his, aliisque hujusmodi ampliare liceat, vel ipsis hebraeis fatentibus ignorare se quid propria nomina plantarum, lapidum pretiosorum, animalium, fluminum, et avium significant.

suae : lavit in vino vestimentum suum , et in sanguine uvarum operimentum suum.

12 Rubicundus oculis ex vino , et albus dentibus ex lacte.

13 Zabulon ad portum marium habitabit : et ipse ad portum navium (1), et femur (2) ejus usque ad Sidonem.

14 Issachar asinus ossis : accubans inter chitropodes (3).

(1) Malvenda , et ipse portui navium : quid autem erit, et ipse portui , vel ad portum navium? quare , nisi quis intercedat ex usitatissima verbi **היה** syntaxi verto : et ipse (erit) portus navium.

(2) Latus , plaga , hastile ejus. Fieri potuit ut Zabulonitarum angulus aliquis versus Sidonem inter Asseritas protenderetur. verosimilior tamen Masii conjectatio , qui id de mercatura quam Zabulonis posteri erant facturi apud Sidonios , et cum Sidoniis , qui mercatores fuere toto orbe celeberrimi , interpretatur.

(3) Id est laute , et quiete. Hoc nomen cum lapideum , tum ferreum ollae sustentaculum triquetrum significat , quod non solum ex Arabum dialecto , sed ex ipsis reliquiis biblicis constat. solebant hujusmodi scenitae plures saepius tamen tres lapides fere aequales ad sustinendas ollas componere , circa quas tuto , et secure adsidentes carebant laeti , atque sobrii aula invidenda : hinc recumbere inter focarias lapidum strues metaphoricos ad lautam , firmamque quietem , et ignaviam transfertur. quod graphice mehercule depingit emblema asini complicatis pedibus tuto , et secure recubantis.

15 Et vidit requiem, quia bona, et terram, quia amoena fuit: et inclinavit humerum suum ad bajulandum, et fuit tributo serviens.

16 Dan judicabit populum suum sicut una tribuum Israël.

17 Erit Dan coluber super viam: Schephiphon (1) super semittam: mordens calces equi, et cecidit eques ejus retrorsum.

18 Salutem tuam expectavi (2) Ivh (3).

(1) Nec quid sit schephiphon, nec unde deducatur constat. Bochartus *cerastem* defendit: aliis est *aspis*: aliis *basiliscus*. verisimilius deducendum a deperdita radice **ששפ**, Arab. rasis, pupugit; quasi serpens omnia radens, et perdens.

(2) Illustrem illum Danitam Samsonem, qui vexatis, ac pene destructis astu Philistaeis miserabili, atque infausta morte abreptus fuit, prae oculis habuisse Jacobum censent frequentius eruditi. reconditori vero, ac sublimiori sensu, non tamen litterali aut historico, quod probe notandum, Anti-Christum ob oculos Jacobi versari probabilius propugnamus. Praevidens autem divinus ille senex multa discrimina, multasque strages, quae soboli suae exitium tantum non minarentur, atque aspectu tam horrendi monstrui subito pavore conterritus, aversisque ab immani bellua oculis extemplo, et quasi ex abrupto ad Deum, a quo veram salutem, id est Christum expectabat conversus: *anxie me, ait, in omnes partes contorquens salutem tuam expecto Ivh.*

(3) Consulto absque vocalibus inefabile hoc Dei nomen

19 Gad turma (1) turmatim-grassabitur in eum, et ipse turmatim-grassabitur calce (2).

20 Ex Aser pingui (3) panis ejus: et ipse dabit delicias regis.

21 Nephtali cerva (4) missa dans verba elegantiae (5).

22 Ramus vitis foecundae (6) Joseph

exaramus; rogati enim veram ipsius etymon, significantiam, ac pronuntiationem pandemus.

(1) Cohors, cuneus, manus militum, latrocinium. Mirus est in hebraeorum verborum ejusdem radicis, et significationis concursus; quem servari omni ope connixi sumus.

(2) Fine, tandem. num retrorsum? praeferrem: ex hoc enim vaticinio nihil aliud extundi potest, quam futuram tribuum bello claram, passuramque, et alternante Marte illaturam irruptiones, et bella.

(3) Fertili, opulenta, feraci; subintellecta sorte, terra, aut tribu. verti etiam possit *pinguedo ipsa*.

(4) Cerva adulta, quae libere in praeruptis maxime salibus vagatur, pacensque ludit. Sam. Bochartus lectione Masorethica leviter immutata reddit: *Nephtali est arbor surculosa, et edet ramos pulchritudinis*: verum Masorae lectio, quae sors tribui Nephtaliticae esset obventura, accuratius depingit.

(5) Id est materiam laetorum dictorum, atque elegantium carminum.

(6) פֶּרֶת est participium feminineum, quod nunc cum nomine גֶּפֶן, vitis; nunc absque illo usurpatur: cujusmodi participiorum, et adjectivorum formae, ut res ipsas

ramus vitis foecundae juxta fontem : filiae (1) scandit super pedamentum.

23 Exacerbaverunt eum , et juculati sunt (2) , et oderunt eum domini sagittarum (3).

24 Mansit in perenni (4) arcus ejus, et expedita fuerunt brachia manuum ejus : de manibus praepotentis Jacob : ex

---

brevius denotent , creberrime in omnibus linguis adhibentur. apud hebraeos ingens eorum silva.

(1) Surculi , germina , palmites. *unaquaeque palmitum scandit superiora* , vel si tantisper oculos a tristi grammaticorum ferula avertō , ut vim nominis hebraei exprimam, *superioritates pedamenti*. pro comperto enim habemus, praepositiones , et adverbia apud hebraeos nomina esse vel substantiva , vel adjectiva : quod si perspexissent primi grammatici feliciter multo illorum vim , naturam, mutationem , et constructionem expeditivissent.

(2) *Telis venenatis dense illum appetiverunt* : quum enim duo verba ejusdem temporis conjunguntur prius saepe rei qualitatem exprimit.

(3) Infensissimi sagittarii ; bellatores exercitatissimi, potentes sagittarii vel qui pollent sagittis.

(4) Per quam perenni, non intermisso, non deperdito virore, vel cujus vigor non remissit, non relanguit; sed identidem revirescit. Nobilissima mehercule metaphora , qua perennis vigor per quam eleganter tribuitur arcui semper victori. Superlativum hoc nomen proprie denotat aquam jugiter fluentem , et perennem ; hinc omne quod durat , et in suo statu permanet.

hinc pastor (1) lapis (2) Israël.

25 De El (3) patris tui, et adjuvit te: et cum Schadhai (4) et benedixit tibi: benedictionibus coelorum desuper, benedictionibus abyssi jacentis subtus benedictionibus uberum, et vulvae.

26 Benedictiones patris tui praevaluerunt super benedictiones progenitorum meorum usque ad desiderium (5)

---

(1) Pascens, alens.

(2) Firmamentum Israëlitici populi. Insipienter quidam hebraeorum hoc nomen *omnis* interpretantur. nos nugae illorum haut miramur; christianorum, qui nimium novitatis, ne dicam vanitatis cupidi illos sequuntur, miramur, et indignamur. Certe citius lapidem ipsum concoxerimus, quam illud *omnis* voremus. Hubigantius pro אבן legit אביו sine MSS. auctoritate, quod nollem.

(3) Aliud Dei nomen quasi dicas jurisjurandi praeses, vindex, et sancitor a rad. אלה, Arab. *jurjurando adstrin-*

xit: ab eadem rad. deducunt quidam אלהים & אלוה sed hanc originationem esse contra analogiam linguae hebraeae rogati ostendemus.

(4) Dei etiam nomen denotans *omni-sufficientissimum*: vulgo non tam proprie omnipotentem reddunt.

(5) Alii usque ad terminum, finem, limitem, et duplici quidem sensu, alter R. Salomonis, qui Josephi felicitatem usque ad extremos mundi colles longe, lateque diffusarum intelligit: alter Kimjii, qui exponit benedictiones meae permanebunt, et erunt firmae quoad

collum aeternitatis : erunt capiti Joseph, et vertici separati (1) fratrum suorum.

27 Benjamin lupus dilaniabit ; in mane comedet praedam ; et ad vesperam dispertiet spolium (2).

28 Omnes isti baculi (3) Israël duodecim , et istud quod loquutus est illis

---

durabunt colles mundi. satius tamen fuerit ad Christum D. referre , quem patres antiqui , ipsa terra , collesque aeterni tantopere desiderarunt.

(1) Excellentis , eximii inter fratres , Naziraei. num autem revera , et proprie Naziraeus , hoc est certae vivendi rationi addictus , et devotus fuerit , disputant multi ; quin et Naziraeatus originem ab Josepho repetit Spanhemius. nobis tamen ita appellari videtur ob eximiam vitae sanctitatem , dignitatem , ac potestatem, qua reliquis fratribus longe antecellebat , et qua princeps inter illos fuit.

(2) Varias hoc vaticinium divellunt interpretes ; quidam ad Paulum , alii ad Saulem , nonnulli ad raptam a Gavaonitis Levitae uxorem ; alii ad Mardochoeum , et Esther ; hebraei ad altare , in quo immolabantur hostiae. Nobis rem illi acu tetigisse videntur , qui hac lupi imagine , figurataque oratione significare voluisse Jacobum censent , futuros Benjaminitas fortes , strenuos , et bellicosos , caedis , et spoliis appetentes. nec vacat mysterio praedationis , rapaciumque animalium emblemata de duabus tantum tribubus Juda , et Benjamin adhiberi , nulliusque alterius tribus tempus definiri.

(3) Virgae , hinc tribus.

pater eorum , et benedixit eis ; virum (1)
cujus sicut benedictio ejus benedixit eos.

29 Et praecepit eis , et dixit ad eos:
ego collectus (2) ad populum meum ; se-
pelite me ad patres meos : ad cavernam,
quae in agro Ephron.

30 In caverna , quae in agro dupli-
citatatis (3) qui est super facies Mambre
in terra Chanaam, quam comparavit Abra-
ham cum agro de cum Ephron Hethaeo
in possessionem sepulcri.

31 Ibi sepulti sunt Abraham , et Sa-
ra uxor ejus ; ibi sepultus est Isaac , et
Rebecca uxor ejus , et ibi sepelivi Liam.

32 Emptio agri , et cavernae , quae
in eo , de cum filiis Heth.

(1) Unumquemque. pro *cujus* vertit *Malvenda quem*,
reluctante ratione grammatica.

(2) Aggregatus , adjunctus ; benoni niph. igitur colli-
gor : adjungi autem ad populum suum periphrasis est
mortis.

(3) Aliis est nomen proprium Machpelah ; recte : fieri
tamen potuit , ut initio ager duplex , vel duplicitatis qua-
si hispanice diceremus *de la quebrada* , appellaretur ; et
dein in nomen proprium transierit : quod in Vasconum
lingua solemne.

(1) 33 Et consumavit Jacob praecipere filiis suis ; et collegit pedes suos ad lectum (1) et expiravit: et collectus fuit ad populos suos.

---

(1) Vox hebraea variatis punctis virgam , baculum, scipionem , pedum significaverit : quam lectionem sequuti Septuaginta cap. 47 , v. 31. *virgam* transtulerunt , quod totidem verbis usurpavit D. Paulus cap. 11, ad Heb. v. 21. et tamen Hieronymus perfracte negat in hebraeo esse *virgam* : unde non solum suspicamur cum V. C. Mariana, illius tempore puncta aliqua fuisse ad distinguendum; verum pro certo etiam statuimus , sapientissimum illum artis scribendi inventorem quasdam etiam cum consonantibus notulas, quibus vocales *a, e, i, o, u*, exprimerentur, adinvenisse, easque ubi summa id necessitas ex postulabat a sacris scriptoribus fuisse adjectas. interim tamen non diffitemur linguam hebraeam, ejusque dialectos ita esse comparatas, ut licet non in omnibus, ut vulgo ventosi homines suadere conantur, in bene tamen multis quam expeditissime absque vocalium adjectione, vel subscriptione cum legi, tum intelligi queant. nec contendimus vocalium figuras easdem ab initio fuisse, sicut nec consonantes similes perpetuo formas cum eisdem nominibus habuisse affirmaverit, nisi qui palaeographiae omnino fuerit imperitus. illud omni sacramento contendere parati sumus, quas vulgo matres lectionis audiunt, nec vocales fuisse, nec indices vocalium. si conjecturis locus uno punctulo totam rem confecisse hebraeos, ut vetustos Arabas autumamus; de quo, aliisque appendicibus quaestiunculis rogati.